

UNIVERSITY OF COPENHAGEN

Økologisk restaurering af øvre Øle Å og nærliggende landskaber, Bornholm, Danmark – sociale processer

Resultater fra en lokal spørgeskemaundersøgelse blandt interessenter

Gamborg, Christian

Publication date:
2017

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Gamborg, C. (2017). Økologisk restaurering af øvre Øle Å og nærliggende landskaber, Bornholm, Danmark – sociale processer: Resultater fra en lokal spørgeskemaundersøgelse blandt interessenter. Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet. IFRO Dokumentation, Nr. 2017/5

IFRO Dokumentation

Økologisk restaurering af øvre Øle Å og
nærliggende landskaber, Bornholm, Danmark
– sociale processer

Resultater fra en lokal spørgeskemaundersøgelse
blandt interessenter

Christian Gamborg

IFRO Dokumentation 2017 / 5

Økologisk restaurering af øvre Øle Å og nærliggende landskaber, Bornholm, Danmark – sociale processer. Resultater fra en lokal spørgeskemaundersøgelse blandt interessenter

Forfatter: Christian Gamborg

Denne rapport præsenterer resultaterne fra en lokal spørgeskemaundersøgelse, der er en del af et forskningsprojekt støttet af Villum-fonden: "Økologisk restaurering af øvre Øle Å og nærliggende landskaber, Bornholm, Danmark".

Udgivet august 2017

Se øvrige udgivelser i serien IFRO Dokumentation her:

http://www.ifro.ku.dk/publikationer/ifro_serier/dokumentation/

Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi (IFRO)
Københavns Universitet
Rolighedsvej 25
1958 Frederiksberg
www.ifro.ku.dk

Indhold

1.	Indledning.....	2
2.	Metode	3
3.	Resultater	4
3.1	Naturbenyttelse og interesse i Øle Å projektet	4
3.2.	Erfaringer med og holdninger til Øle Å-projektet	5
3.3.	Vurdering og deltagelse i Øle Å-projektet	8
3.4	Fremtidige projekter	11
4.	Diskussion.....	13
5.	Konklusion	15
6.	Litteratur	16
A.	Bilag spørgeskema.....	17

1. Indledning

Denne rapport præsenterer resultaterne fra en lokal spørgeskemaundersøgelse, der er en del af et forskningsprojekt støttet af Villum-fonden: "Økologisk restaurering af øvre Øle Å og nærliggende landskaber, Bornholm, Danmark", herefter omtalt som Øle Å-projektet. Formålet med rapporten er at dokumentere typen og graden af lokal involvering i forbindelse med økologisk restaurering og vurdere effekten biologisk og socialt. Resultaterne forventes at kunne bruges til at forbedre økologiske restaureringer og de sociale processer knyttet til sådanne restaureringer.

I hovedprojektet Øle Å gennemføres en økologisk restaurering på et privat areal, men med offentlig adgang, ved bl.a. fældning af plantet rødgran langs bredden, hvor der med tiden skal gives plads til naturlig succession. Baseret på den konkrete viden, der opnås, er målet at udvikle et nyt paradigme for evidensbaseret økologisk restaurering.

Indtil for nylig har forskningen i økologisk restaurering været domineret af de økologiske-tekniske aspekter, hvor mennesker og natur blev anset for at være to separate domæner (Standish et al., 2013). Mange restaureringsprojekter har haft en tendens til at være domineret af naturvidenskab – hvilket ikke er overraskende – men hvor der ofte er set bort fra eller nedtonet de socio-økonomiske aspekter (O'Rourke, 2014).

I løbet af de sidste 5-10 år er man i stigende grad begyndt at interessere sig for den sociale side af restaurering – dels ud fra at forebygge konflikter og dels for at få bedre projekter gennem øget medejerskab (Petursdottir et al., 2013a; b). Der er talrige eksempler på, at én persons eller gruppes "restaurering" kan ende som en andens "forringelse" (Sayer, 2005). Disse erfaringer er relevante i et samfund som det danske præget af mangesidede interesser, værdier og syn på, hvad der er "god" natur – på et tilmed relativt begrænset areal (Jensen et al., 2011). Det kan være forholdet mellem beskyttelsesinteresser (fx fugle eller plantearter), mellem beskyttelsesinteresser og rekreative interesser eller forskellige former for naturværdier (Gamborg & Sandøe, 2004; Gamborg et al., 2010). Derfor er det vigtigt at se på sammenhængen og sammenspillet mellem restaureringsprojekter og den lokale forankring og involvering (Frey & Berkes, 2014; Harris et al., 2012).

Formålet med underprojektet om de sociale processer har været se på den lokale involvering i et konkret, privat initieret og drevet økologisk restaureringsprojekt. Det indebærer at 1) dokumentere den lokale involvering i projektet (omfang, type, varighed) og 2) analysere den lokale involverings effekter på selve restaureringsprojektet (fx ændringer, grad af accept) så vel som på det omgivende samfund.

De centrale spørgsmål er:

- Hvordan foregår den lokale involvering?
- Hvilke aktiviteter finder sted?
- Giver involveringen anledning til ændring/tilpasning af restaureringen?
- Giver involveringen anledning til ændringer i synet på restaureringen og dennes effekter?
- Hvordan ser de parter, der indgår, på processen?
- Hvis der er uenigheder, hvordan håndteres de?

2. Metode

I forår og sommer 2016 blev en mindre spørgeskemaundersøgelse udført blandt de interessenter, der var tilknyttet Øle Å-projektet primært gennem det såkaldte "Grønne Partnerskab", som er en frivillig følgegruppe til det økologiske restaureringsprojekt.

Spørgeskemaet, der omhandlede respondenternes erfaringer med og holdninger til projektet, herunder selve den lokale involveringsproces, var inddelt i fem sektioner:

- A. Naturbenyttelse og interesse i Øle Å-projektet,
- B. Erfaringer med og holdninger til Øle Å-projektet,
- C. Vurdering af deltagelsen i Øle Å-projektet,
- D. Fremtidige projekter,
- E. Oplysninger.

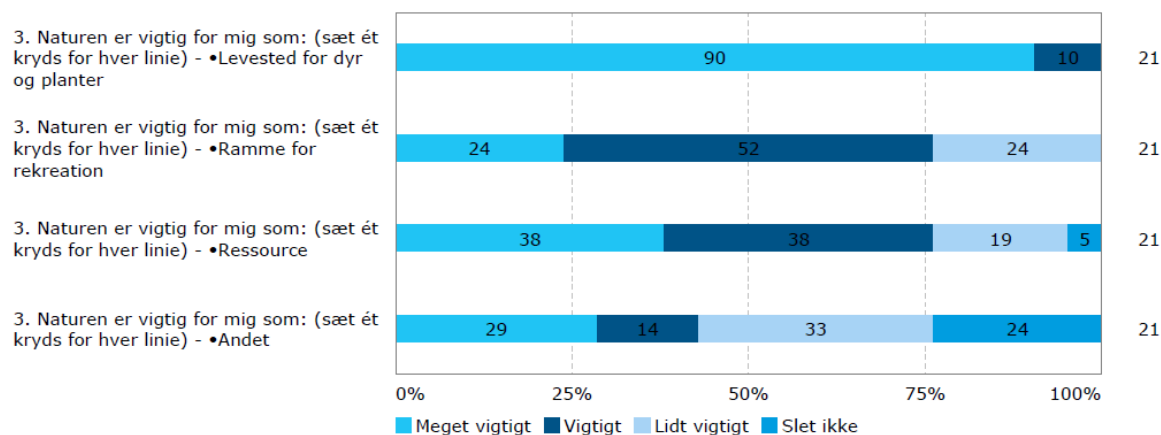
De fleste af de i alt 58 spørgsmål var lukkede med definerede svarmuligheder, herunder nogle med svarmuligheder på en fem-punkt Likert-skala (fx "helt enig", "enig", "hverken/eller", "mindre enig", "ikke enig"). Enkelte spørgsmål var åbne med mulighed for frit tekst.

Spørgeskemaet blev udsendt til 35, hvoraf 22 svarede (63 %). Undersøgelsen foregik via et internet-baseret spørgeskema udarbejdet i *SurveyXact* (se bilag A). Resultater er fremkommet ved rent deskriptiv statistisk behandling.

3. Resultater

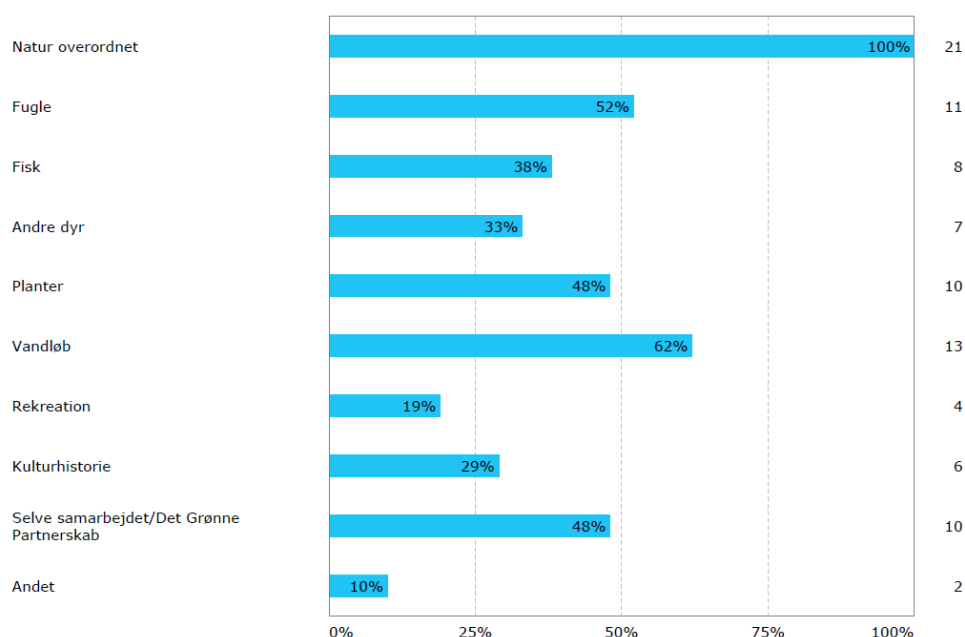
3.1 Naturbenyttelse og interesse i Øle Å projektet

Hovedparten af respondenterne angav, at *grunden til, at de tog ud til området ved Øle Å*, var for at opleve naturen og landskabet (68 % angav som meget vigtigt), dyrelivet (50 % angav som meget vigtigt) eller motionere (50 % angav som vigtigt). Knap en tredjedel var i sommerhalvåret i området flere gange om måneden, og 43 % var der hver anden måned. I vinterhalvåret faldt disse tal til hhv. 19 % og 24 %.

Figur 1. Tilkendegivelse af betydningen af natur.

Langt de fleste (90 %) angav, at naturen – som sådan – var meget vigtig for dem som levested for dyr og planter, og 52 % svarede, at naturen var vigtig for dem som en ramme for rekreation. 38 % anså naturen som meget vigtig som ressource (figur 1).

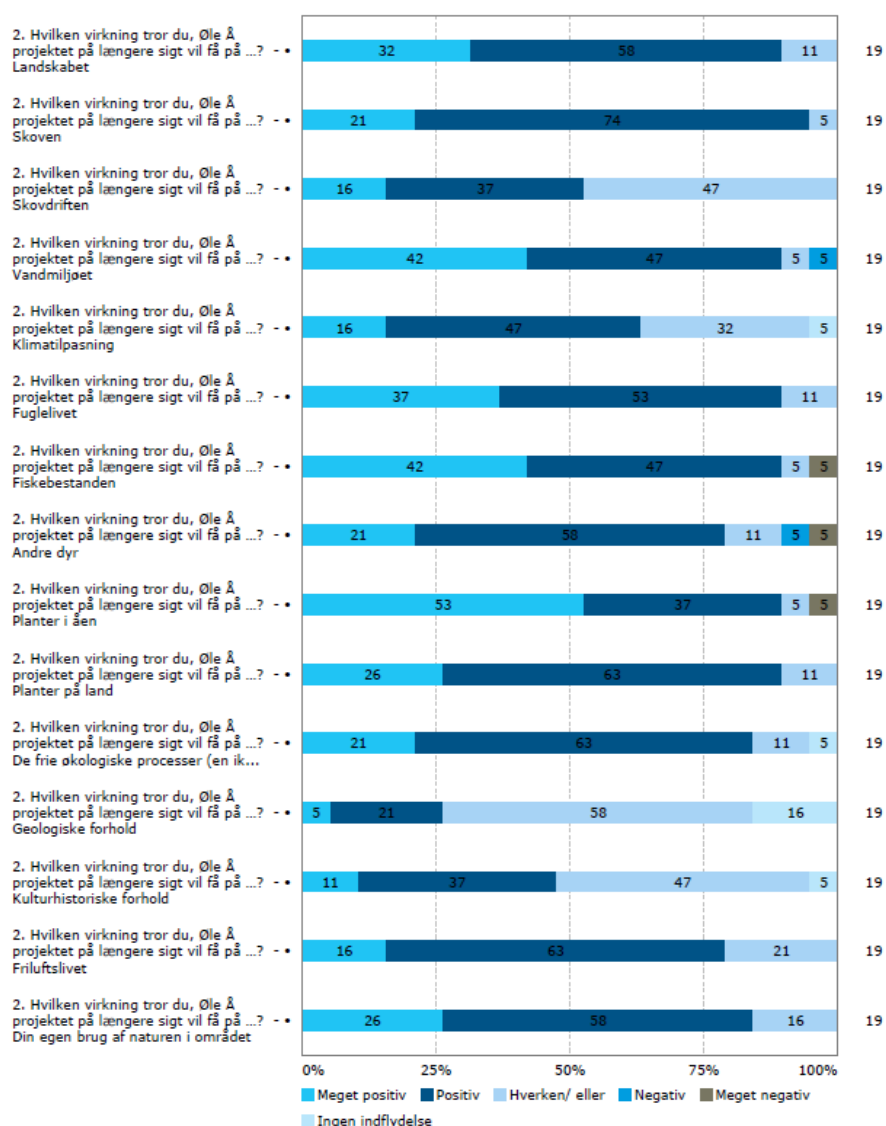

Figur 2. Interesse i Øle Å-projektet.

På spørgsmålet om, hvad *ens interesse specifikt er i Øle Å projektet* – hvor der var mulighed for at give flere svar – svarede alle (100 %), at det er naturen overordnet, efterfulgt af vandløb (62 %), fugle (52 %), planter (48 %) og fisk (38 %) eller andre dyr (33 %). Selve samarbejdet/Det Grønne Partnerskab angav 48 % (tillige) som deres interesse i Øle Å-Projektet (figur 2).

3.2. Erfaringer med og holdninger til Øle Å-projektet

En økologisk restaurering som den, der er foretaget ved Øle Å, kan have mange virkninger – nu og på længere sigt. Med hensyn til *projektets virkning på nuværende tidspunkt* mente 80 %, at projektet havde en positiv virkning på fiskebestanden, på fuglelivet (75 %), på planter i åen, på land og på andre dyr (70 %), på landskabet (70 %), på de såkaldte frie økologiske processer, på skoven (65 %), på vandmiljøet (50 %) og i forhold til klimatilpasning (40 %). 65 % mente, at projektet havde en positiv virkning på friluftslivet og kulturhistoriske forhold (45 %).

Figur 3. Forventninger om projektets virkninger på længere sigt.

I forhold til *projektets virkning på længere sigt* (var ikke specificeret yderligere i spørgeskemaet, hvilken tidshorisont der sigtedes til), mente de fleste (74 %), at projektet ville få positiv virkning på skoven, på frie økologiske processer (63 %), planter på land (63 %), på landskabet (58 %), for fuglelivet (53 %), fiskebestanden (47 %), klimatilpasning (47 %) og vandmiljøet (47 %). 63 % anså, at på længere sigt ville det have en positiv virkning på friluftslivet, på deres egen brug af området (58 %) og på kulturhistoriske forhold (37 %) (figur 3).

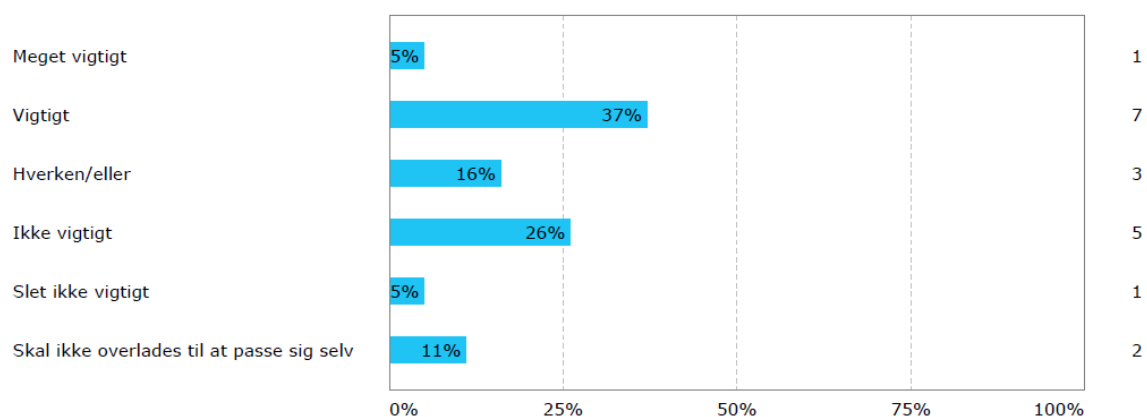
Der er således mere eller mindre overensstemmelse mellem vurderingerne af de positive virkninger på kort og på lang sigt. Forskellene drejer sig mest om rækkefølgen af, hvad flest anser for positivt. Det er værd at bemærke, at der er meget få, der angiver negative eller meget negative virkninger på de anførte elementer og aspekter. Blot 10 % af de adspurgte anså, at der på nuværende tidspunkt er negative virkninger på planter på land, frie økologiske processer og kulturhistoriske forhold. På længere sigt er det kun 5 %, der angav, at de tænker, at projektet vil få negative konsekvenser for andre dyr og for vandmiljøet.

I forhold til mere *specifikke tiltag*, som projektet indebar for at påbegynde en økologiske restaurering, mente et flertal (21 % "ja, i høj grad" og 63 % "ja, i nogen grad"), at *opvækst af træer og buske langs åen skulle ryddes*. Forskellige begrundelser, som respondenterne havde mulighed for at angive som tilslutning til dette tiltag, var bl.a. "for at styre artssammensætningen"; "af landskabelige og kulturhistoriske grunde"; "for at øge biodiversiteten"; "for at sikre lysåbent område og sikre 'danske' arter"; "træer er skønt, men åbne områder er også fint for vekslende natur". En mindre del (10 %) mente, at der ikke skulle ryddes træer og buske langs åen. Her var nogle af begrundelserne, at "den meget pludselige og voldsomme rydning giver også voldsom genvækst, som bliver meget tæt og uigennemtrængelig. Det er ikke en naturlig eller dynamisk naturændring, der er sket" og "Der er sket kæmpe skader på åerne. De er blevet for varme pga. solindstrålingen. Der er kommet trådalger og til tider reduceret ilt."

På spørgsmålet, om man syntes, der skal *ske grødeskæring i åen*, var meningerne mere delte. 37 % mente, at det "absolut ikke" skal ske; 26 % syntes, at det "egentlig ikke" skal ske. Begrundelserne omfattede bl.a., at området "må gerne udvikle sig så naturligt som muligt"; "Spørgsmålet er total mangel på forståelse for vandløbsbiologi. Lysstillingen af åerne har medført store skader på vandløbene". Blot 5 % syntes, at det skal ske "i høj grad", og 26 % syntes, at det skal ske "i nogen grad". Begrundelserne var her bl.a., at "åen ikke bliver helt tilvokset. Flere af moserne er snart groet til. Jeg vil gerne se lidt vand."; "måske. Kun hvis grøden vokser så meget til, at det kan genere åens liv i øvrigt."

På spørgsmålet om *døde grene/træer i åen skal fjernes*, mente et flertal (68 %), at det ikke skal ske, bl.a. da "det skaber et mere naturligt vådområde"; "... nedfaldne grene og træer er med til at skabe dynamik i åløbet". Kun 27 % mente, at døde grene/træer skal fjernes, bl.a. fordi de kan "... genere fisk- og vandstrømmen".

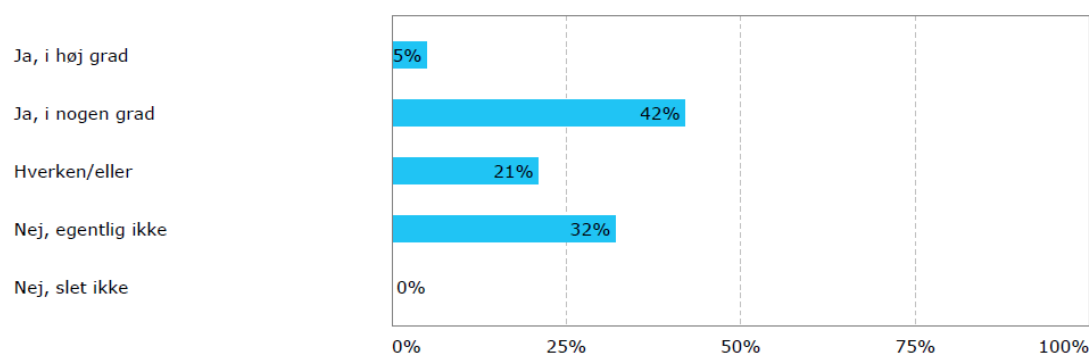
Lidt mere overordnet, på spørgsmålet om *man bør overlade området til at passe sig selv nu*, mente 58 %, at det bør man, bl.a. med begrundelserne "bryder mig ikke om friserede områder" eller "... hvis åen udvikler sig, så der er fremgang for fisk, dyr og planter. Ellers må man hjælpe lidt til." Flere anførte, at man skal følge udviklingen, hvis man overlader området til sig selv. 37 % mente, at det ikke bør ske, bl.a. fordi "... fremmede arter bør fjernes".

Figur 4. Vurdering af vigtigheden af, at området overlades til at passe sig selv.

Der var delte meninger om, hvor vigtigt det er for en, om man overlader området til at passe sig selv. 42 % mente, at det er vigtigt; 16 % syntes hverken/eller, og 31 % mente, at det ikke er vigtigt for dem (figur 4).

I forhold til en lidt anden formulering af det samme spørgsmål: *Om man fortsat skal gå ind og styre udviklingen i området*, angav 68 %, at det burde man. Det er således noget i kontrast til, at 58 % syntes, at området skulle passe sig selv. 63 % angav også, at det *spiller en stor rolle at kunne gå ind og styre* udviklingen. En tredjedel (32 %) syntes ikke, at man skulle styre udviklingen videre. Begrundelserne for at have mulighed for at styre udviklingen omfattede bl.a. "kun hvis det viser sig nødvendigt", og det blev noteret, at "der er stor forskel på at styre udviklingen og blot observere udviklingen".

Figur 5. Foretrækkes et såkaldt naturplejeprojekt, hvor der løbende foretages plejeindgreb

I stedet for det nuværende, mere åbne økologiske restaureringsprojekt kunne man også have lavet et mere traditionelt såkaldt *naturplejeprojekt, hvor der lægges op til løbende plejeindgreb*. Her var meningerne delte: 47 % ville have foretrukket det, 21 % var indifferente mens 32 % ikke ville have foretrukket det (figur 5).

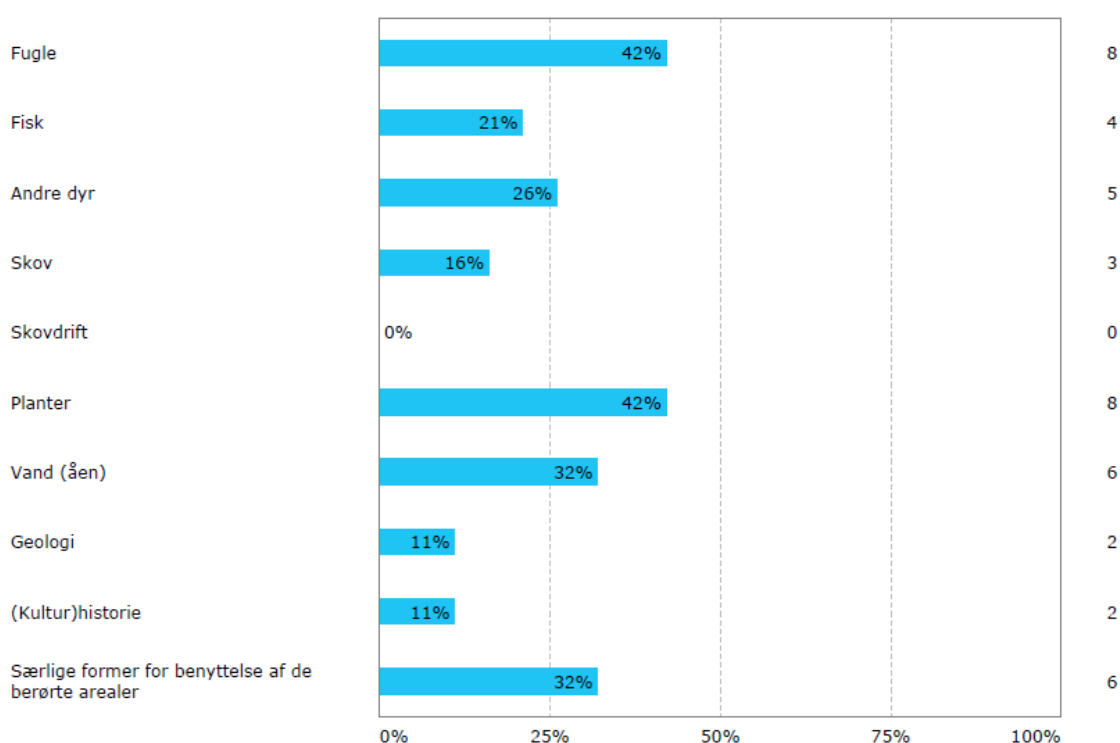
Samlet set syntes langt hovedparten (90 %), at *Øle Å-projektet – indtil nu – har været vellykket*. En del (21 % "i høj grad" og 42 % "i nogen grad") mente, at *deltagelse i processen omkring Øle Å-projektet har været med til at ændre ens syn på Øle Å og det nærliggende landskab*. En del (16 % "i høj grad"

og 42 % ”i nogen grad”) mente også, at projektet har *ændret deres holdning til økologisk restaurering*. Hele 63 % var blevet *mere positive over for økologisk restaurering*, mens 37 % angav ”hverken/eller”. Der var således ingen, der er blevet mere negative.

3.3. Vurdering og deltagelse i Øle Å-projektet

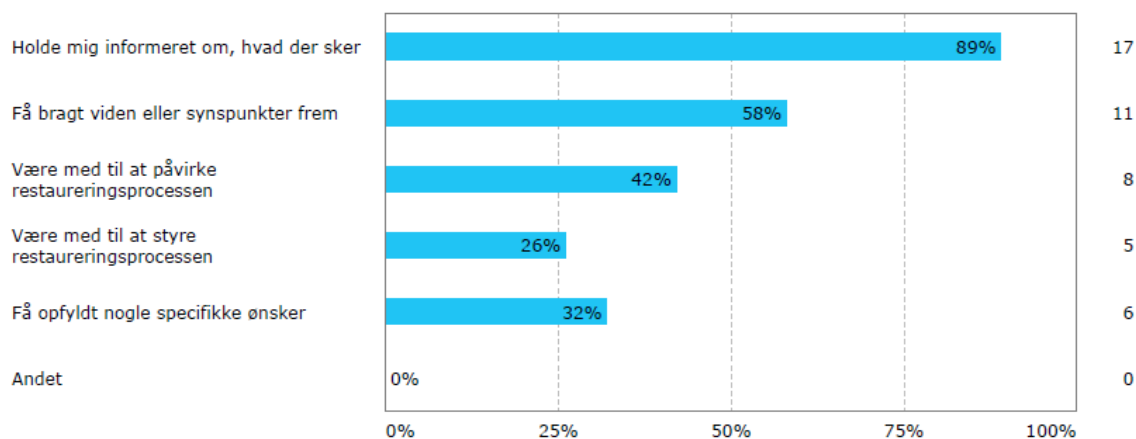
En række spørgsmål forsøgte at give et billede af, hvilke forventninger deltagerne i den sociale proces omkring Øle Å-projektet havde, hvordan de rent faktisk deltog, og hvordan de vurderede denne deltagelsesproces.

Særlig viden om

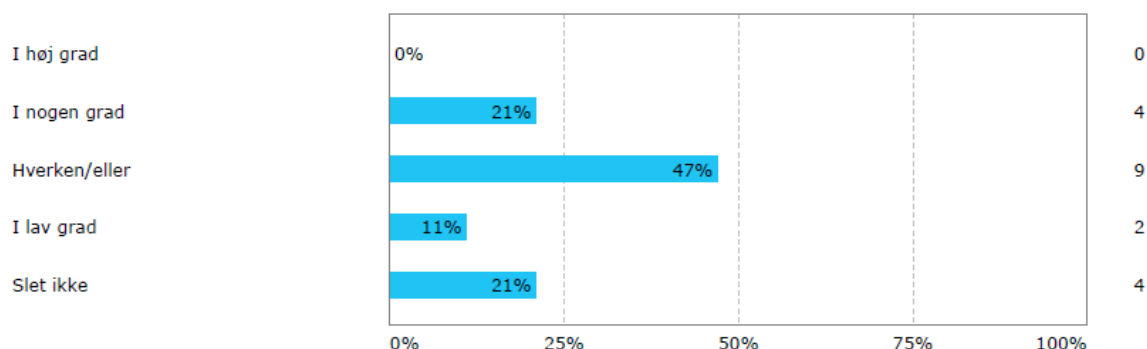
Figur 6. Bidrage til Øle Å-projektet med særlig viden

En stor del mente at kunne *bidrage med specifik viden* om særlige forhold eller plante- og dyregrupper (det var muligt at anføre flere former for viden for én person): Fugle (42 %), planter (42 %), åen (32 %), benyttelse af de berørte arealer, fisk (21 %), andre dyr (26 %) og geologi og kulturhistorie (11 %). Desuden kunne langt de fleste (74 %) bidrage med *synspunkter* for specifik interesse eller organisation (47 %) (figur 6).

Figur 7. Udbytte af at deltage i processen omkring Øle Å

Lidt over halvdelen (53 %) var interesseret i projektet som repræsentant for forening og en fjerdedel (26 %) som privatperson. 11 % var der på vegne af enten institution eller myndighed. Langt størstedelen (89 %) mente, de kunne holde sig informerede ved at *deltage i møder* m.m. samt få bragt viden eller synspunkter frem (58 %). 42 % var med for at kunne påvirke restaureringsprocessen og/eller få nogle specifikke ønsker opfyldt (32 %) – bemærk at det var muligt at angive flere ting.

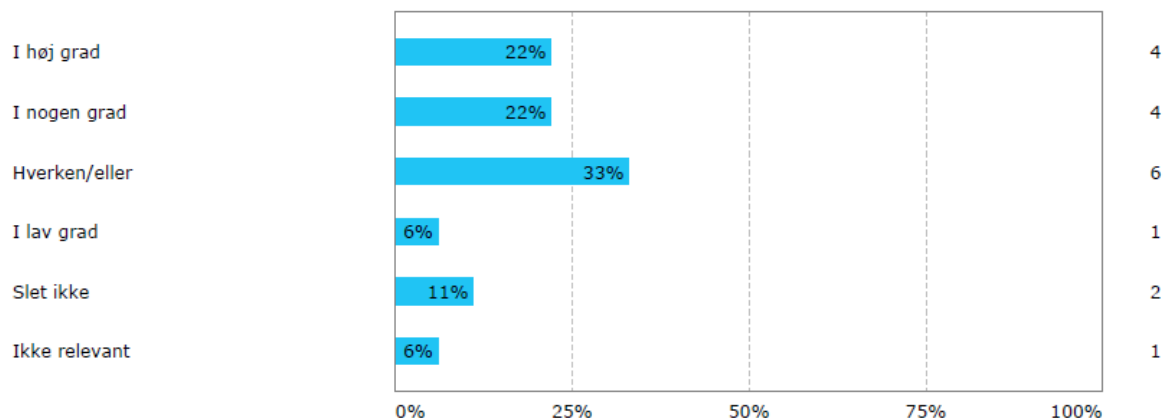

Figur 8. Opfattelse af, om ændringer i Øle Å-projektet er sket på baggrund af deltagelse

I forhold til spørgsmål, om hvordan projektet havde udviklet sig, svarede 37 %, at der "slet ikke" eller i "lav grad" (16 %) var foretaget ting eller indgreb, som var en del af det oprindelige projekt. En del (37 %) angav "hverken/eller", hvilket måske er et udtryk for manglende viden om, hvad der præcist lå i det oprindelige projekt. Kun 21 % havde opfattelsen, at hvis der var sket *ændringer, var det på baggrund af deltagelse i processen*. Knap halvdelen svarede "hverken/eller", hvilket igen kan ses som udtryk for, at det kan være svært at vide. Det skal dog siges, at 95 % ikke havde forventet, at der var *sket andre ting end det, som var en del af det oprindelige projekt* (figur 8).

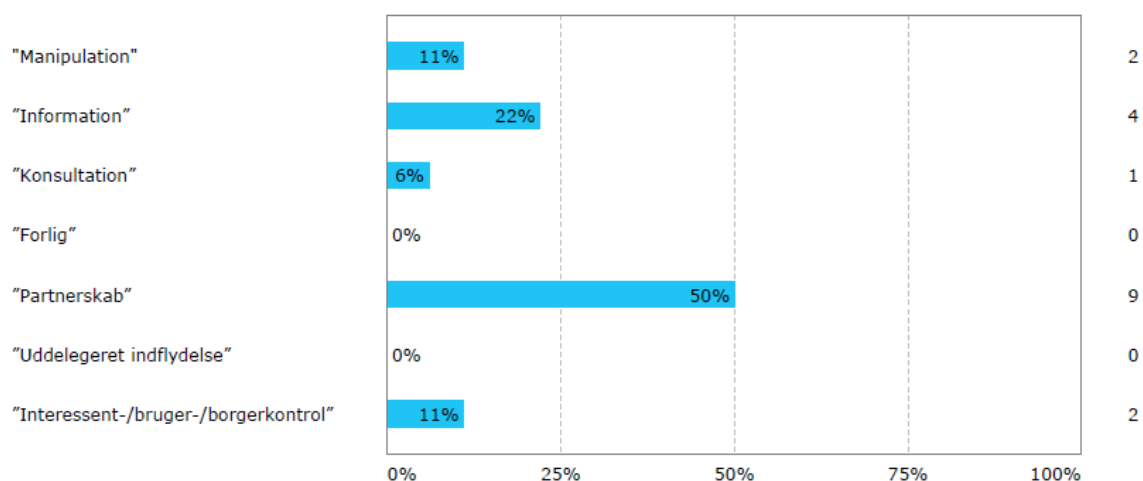
Deltagelse handler om *kommunikation* på forskellige måder. 74 % anså *projektets informationsniveau* som "passende", mens 21 % syntes, det var "for lavt". Alle syntes, *mængden af møder* var "passende". En større del (44 %) havde deltaget i 1-2 møder, 17 % var med til 3-4, og 33 % havde deltaget i flere end 4 møder. Langt størstedelen (83 %) mente, at udbyttet af møderne for deres vedkommende havde været højt. To tredjedele syntes, at der var en "*passende mængde*" af *andre aktiviteter* (fx å-vandring), og 40 % syntes, at udbyttet af disse andre aktiviteter havde været højt. Halvdelen mente, at de har været *aktive* til møder og andre aktiviteter, mens 23 % angav, at de

havde været passive. Størstedelen – uanset aktivitetsniveau – (89 %) havde dog ikke regnet med at være mere aktive, end de var. I forhold til *i hvor høj grad projektet havde været lydhøre overfor synspunkter*, angav 33 %, at det var projektet i ”høj grad”, 22 % syntes i ”nogen grad”, og kun få (12 %) mente ikke, at det var tilfældet. Igen var forventningen blandt langt størstedelen (89 %), at det ikke var anderledes, end det skulle være.

Figur 9. Opfattelse af, at særlig viden/kompetence er inddraget

En del (44 %) mente, at deres *særlige viden/kompetence* var inddraget i ”høj” eller ”nogen grad”. 17 % mente, at det i ”lav grad” eller ”slet ikke” var tilfældet (figur 9). Samlet set vurderede deltagerne deres inddragelse til 6,4 på en skala fra 1 til 10 – hvor 1 var lav grad af inddragelse, og 10 var høj grad af inddragelse – altså en lidt over middel inddragelse. 72 % mente, at de var *blevet ”passende” inddraget*.

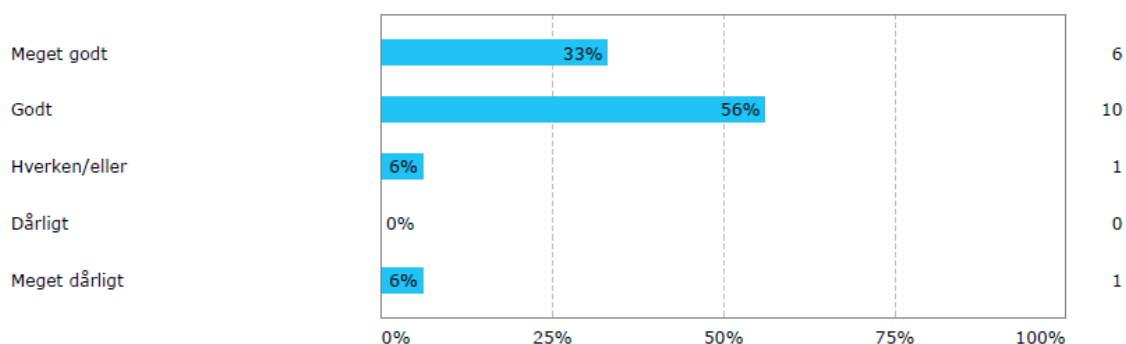

Figur 10. Betegnelse for form for inddragelse

Præsenteret for forskellige betegnelser for den form for inddragelse (figur 10), de syntes, de havde været del af (fra ”manipulation” til ”interessent-/bruger-/borgerkontrol”), angav 50 %, at de så det som ”partnerskab”, mens 11 % så det som ”manipulation” og 22 % som ”information”, hvilket passer udemærket med den numeriske skalaangivelse i forhold til indflydelse og kontrol med projektets forløb.

Deltagelse handler også om *repræsentation*. Langt størstedelen (67 % ”i høj grad” og 28 % ”i nogen grad”) anså kredsen af folk og organisationer, der deltog, som repræsentativt for de interesser, Øle Å-projektet vedrører. Erfaringsmæssigt vil en del af de folk, der deltager i denne form for processer, være dele af processer (lokalt) og aktivt interesseret i andre aspekter. Godt 70 % var i varierende grad enige i, at de så vidt muligt deltager i (andre) lokale arrangementer på Bornholm vedrørende natur, opsøger information, om det der foregår på Bornholm, og så vidt muligt deltager i borgermøder og lignende på Bornholm. Knap 90 % angav, at de føler et ansvar for det område, hvor de bor.

I projektet Øle Å har der været anvendt en organisations- og repræsentationsform betegnet ”*Det Grønne Partnerskab*”.¹ Langt hovedparten (72 %) af dem, der deltog i de sociale processer, var en del af dette for at kunne repræsentere deres organisation (77 %) eller interesser (54 %).

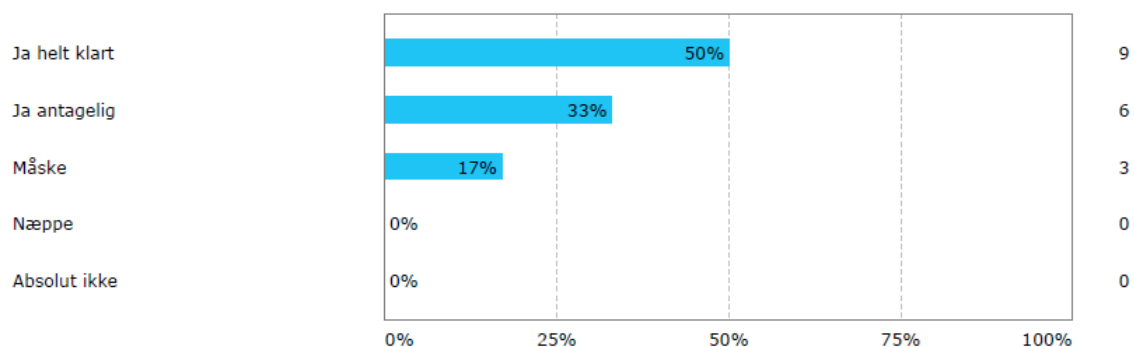

Figur 11. Syn på hvordan involveringen i forhold til Øle Å-projektet har fungeret

Langt de fleste (92 %) mente, at det har været deres tid værd at deltage i Det Grønne Partnerskab, og en tilsvarende andel syntes, at involveringen i forhold til Øle Å-projektet har fungeret godt (figur 11).

3.4 Fremtidige projekter

En stor del (50 % ”ja helt klart” eller 33 % ”ja antagelig”) ville indgå som deltagerkreds i andre lignende naturrelaterede projekter (figur 12).

Figur 12. Overvejelse om at indgå i andre lignende naturrelaterede projekter

¹ I det grønne partnerskab er følgende partnere: Skovselskabet Poulsker ApS, Danmarks Naturfredningsforening, Bornholm, Svampevennerne på Bornholm, Friluftsrådet, Lokalkredsen, Bornholms Regionskommune, Dansk Ornitologisk Forening, Bornholm, Foreningen Bornholm. Desuden deltager flere andre i Partnerskabets møder, herunder NaturBornholm, Naturstyrelsen, Vandpleje Bornholm samt lokale i området (se: <http://olea.ku.dk/det-groenne-partnerskab/>).

På spørgsmålet om, de syntes, at *noget skulle være gjort anderledes*, svarede langt størsteparten afkræftende. Afslutningsvis havde respondenterne mulighed for at sige noget om Øle Å-projektet, som ikke var dækket gennem rækken af spørgsmål. Ud over ros til projektets styring blev det bl.a. bemærket i forhold til *projektets indhold*, at: "projektet bør føres videre i biologisk undersøgelse af dette projekts indflydelse på hele Øle Å: Fisk, dyr og planter, vandmængde, vandkvalitet osv. Fra start til slut" samt om *processen*: "... den type projekter fungerer særdeles godt, når der oprettes partnerskaber".

4. Diskussion

Nogle af undersøgelsesspørgsmålene vedrørte, hvordan den lokale involvering foregik, og hvordan de deltagende parter så på processen. Her blev det set, at det foregik i regi af Det Grønne Partnerskab, og langt de fleste repræsenterede en organisation og/eller en interesse og kun i mindre grad deltog for at kunne påvirke restaureringsprocessen. Der var generelt tilfredshed med involveringen i forhold til typen af aktiviteter (møder, å-vandring) og informationsmængde og anden kommunikation, eget tidsforbrug og muligheden for få sin viden/kompetencer inddraget og sine synspunkter hørt.

På spørgsmålet, om involveringen gav anledning til ændring eller tilpasning af selve restaureringsprocessen og/eller ændring eller tilpasning af ens syn på restaurering, blev det set, at der kun i ringe grad var forventninger om ændringer. Deltagernes syn på den specifikke restaurering, som i øvrigt blev vurderet som vellykket, blev ændret af at være med i processen, og for alle, der følte, at deres syn blev ændret, var det i en positiv retning.

Der kan være mange former for involvering, men som resultaterne også viste her, er det væsentlige, at der er overensstemmelse mellem forventninger til type og grad af involvering og den aktuelle involvering. Selvom det ikke var deltagerne opfattelse, at der var foretaget ændringer på baggrund af processen, er det værd at bemærke, at det heller ikke var forventningen. De fleste indplacerede type af inddragelse midt i spektret lav til høj inddragelse og med en betegnelse "partnerskab". Der ser således ud til at være god overensstemmelse mellem det tilsigtede og det realiserede, opfattede inddragelsesniveau.

Endvidere tyder resultaterne på, at opfattelsen af processen kan karakteriseres som samarbejde, dvs. præget af dele af karakteristikken af samarbejde fra konfliktløsningsteori (Emborg & Gamborg, 2010):

- Effektiv kommunikation
- Venlighed, hjælpsomhed, begrænset obstruktion, positive attituder, tillidsfuldhed
- Koordinering af indsats, arbejdsdeling, høj produktivitet og målopfyldelse samt struktureret/produktiv diskussion
- Oplevelse af enighed med den andens ideer, lighed/forståelse for tro og værdier, gensidig tillid
- Vilje til at styrke den andens magt – gensidig gevinst ved den andens øgede magt
- Definerer modstridende interesser som et fælles problem, der skal løses ved fælles indsats – i samarbejde.

En del af forklaringen på dette skal givetvis findes i forhistorien med den omfattende indsats fra arealejers side på at etablere et partnerskab. Det er måske det, som gav mulighed for at igangsætte/videreføre en positiv (og effektiv) relation parterne imellem, jf. Emborg & Gamborg (2010: 2): "Handlinger, der vidner om tillid, åbenhed og hjælpsomhed, har tendens til at medføre en forbedring / styrkelse af relationen".

Projektets positivt opfattede effekter kan i bredere forstand ses som udbyttet af en diskursbaseret tilgang, som understreger deltagelse af mange parter/aktører og samspil med (lokal)samfund i en tilpasningsduelig form – i modsætning til en såkaldt teknisk-regulerende tilgang, som bygger på tekniske løsninger, der efterfølgende standardiseres og gennemføres via lovgivning eller anden beslutningskompetence (Emborg et al., 2012). Det bygger mere grundlæggende på en antagelse om,

at integration af folks værdisystemer, kulturelle traditioner og socio-økonomiske aktiviteter i økologisk restaurering er en hjørnesteen i forvaltning af natur, jf. Wu & Hobbs (2002).

Om naturforvaltningssituationer som økologisk restaurering fører til et godt eller skidt resultat – set med alle parter øjne – afhænger i høj grad af, hvordan de håndteres. Ligesom inden for ethvert andet fagområde findes der etableret teori og tilhørende praksis omkring, hvordan de sociale aspekter kan behandles. Den overordnede ramme for projektet kan ses som udtryk for del af en tilgang, som er udviklet af de miljøkonflikteksperter Steven Daniels og Gregg Walker, der i 2001 skrev en slagkraftig bog om, hvordan man skaber fremdrift i situationer vedrørende arealanvendelse, miljø og natur (fx økologisk restaurering), hvor der oftest er forskellige opfattelser, mange parter og mange interesser (Daniels & Walker, 2001). De konkluderer her, at natur- og miljøforvaltere ikke blot bør betragte håndtering af de sociale aspekter, herunder egentlig konflikthåndtering, som et centralt ansvarsområde, men se forvaltning af natur og miljø som håndtering af sådanne aspekter i praksis.

5. Konklusion

Formålet med underprojektet om de sociale processer har været at se den lokale involvering i et konkret, privat initieret og drevet økologisk restaureringsprojekt. Resultater fra spørgeskemaundersøgelsen, der omhandlede respondenternes erfaringer med og holdninger til projektet, herunder selve den lokale involveringsproces, viser, at deltagerne syntes, restaureringsprojektet konkret var vellykket, at det havde ændret deres syn på natur og landskab, og de var blevet mere positive over for tanken om økologisk restaurering. Det kom frem, at der er delte meninger om, hvor meget denne slags restaureringer skal ligne/ligner mere traditionelle naturplejeprojekter karakteriseret ved flere og løbende, fortsatte indgreb. Spørgsmålene vedrørende de konkrete tiltag i dette restaureringsprojekt gav anledning til flest kommentarer og mest delte synspunkter og kan ses som udtryk for, at bevidste ændringer af naturområder som denne restaurering giver anledning til diskussion af begrundelser for tiltag, og hvor omfattende de skal være. Projekter må være adaptive i forhold til de naturgivne forhold, det videnskabelige sigte og i forhold til synspunkter.

Det kan også konkluderes, at der har været udbredt tilfredshed blandt deltagerne med involveringsformen og -omfanget, og den gode proces tilskrives indirekte bl.a. hele etableringen og anvendelsen af det såkaldte Grønne Partnerskab.

Der er således grund til at overveje denne form for involvering ved lignende naturrelaterede projekter. Projektets involvering kan ses eksempel på en adaptiv, integreret socio-økologisk tilgang, jf. Morandi et al. (2014), der ser ud til at have potentiale ved andre lignende (private) økologiske restaureringsprojekter.

6. Litteratur

- Daniels, S.E. & Walker, G.B. 2001. *Working through environmental conflict: the collaborative learning approach*. London: Praeger.
- Emborg, J. & Gamborg, C. 2010. Gør (godt) samarbejde bedre. *Videnblade Skov og Natur*, Bladnr. 9.4-24. Frederiksberg: Skov & Landskab.
- Emborg, J., Walker, G. & Daniels, S. 2012. Forest landscape restoration decision-making and conflict management: Applying discourse-based approaches. In: Stanturf, J., Lamb, D. & Madsen, P. (eds.) *Forest landscape restoration: Integrating natural and social sciences*. World Forests 15. Dordecht: Springer, pp. 133-154.
- Frey, J.B. & Berkes, F. 2014. Can partnerships and community-based conservation reverse the decline of coral reef socio-ecological systems? *International Journal of the Commons* 8: 26-46. <http://doi.org/10.18352/ijc.408>
- Gamborg, C. & Sandøe, P. 2004. Beavers and biodiversity: the ethics of ecological restoration. In: Oksanen, M. (ed.) *Philosophy and Biodiversity*. New York: Cambridge University Press, pp. 217-236.
- Gamborg, C., Christiansen, S.B., Gremmen, B. & Sandøe, P. 2010. De-domestication: ethics at the intersection of landscape restoration and animal welfare. *Environmental Values* 19(1): 57-78. <http://doi.org/10.3197/096327110X485383>
- Harris, C.C., Nielsen, E.A., Becker, D.R., Blahna, D.J. & McLaughlin, W.J. 2012. Results of community deliberation about social impacts of ecological restoration: comparing public input of self-selected versus actively engaged community members. *Environmental Management* 50: 191-203. <https://doi.org/10.1007/s00267-012-9871-0>
- Jensen, K.K., Gamborg, C. & Sandøe, P. 2011. The social dimension of pluralism: democratic procedures and substantial constraints. *Ethics, Policy and Environment* 14(3): 313-327. <http://dx.doi.org/10.1080/21550085.2011.605860>
- Morandi, B., Piegay, H., Lamouroux, N. & Vadour, L. 2014. How is success or failure in river restoration projects evaluated? Feedback from French restoration projects. *Journal of Environmental Management* 137: 178-188. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2014.02.010>
- O'Rourke, E. 2014. The reintroduction of the white-tailed sea eagle to Ireland: people and wildlife. *Land Use Policy* 38: 129-137. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2013.10.020>
- Petursdottir, T., Aradottir, A.L. & Benediktsson, K. 2013a. An evaluation of the short-term process of restoration combining ecological assessment and public perception. *Restoration Ecology* 21: 75-85. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1526-100X.2011.00855.x>
- Petursdottir, T., Arnalds, O., Baker, S., Montanarella, L. & Aradottir, Á.L. 2013b. A socio-ecological system approach to analyze stakeholders' interactions within a large-scale rangeland restoration program. *Ecology and Society* 18: 29. <http://dx.doi.org/10.5751/ES-05399-180229>
- Sayer, J. 2005. Goals and targets of forest landscape restoration. In: Mansourian, S., Valluri, D. & Dudley, N. (eds.) *Forest restoration in landscapes: beyond planting trees*. New York: Springer, pp. 101-108.
- Standish, R.J., Hobbs, R.J. & Miller, J.R. 2013. Improving city life: options for ecological restoration in urban landscapes and how these might influence interactions between people and nature. *Landscape Ecology* 28: 1213-1221. <https://doi.org/10.1007/s10980-012-9752-1>
- Wu, J. & Hobbs, R.J. 2002. Key issues and research priorities in landscape ecology: an idiosyncratic synthesis. *Landscape Ecology* 17: 355-365. <https://doi.org/10.1023/A:1020561630963>

A. Bilag spørgeskema

A. Naturbenyttelse og din interesse i Øle Å projektet

- **1. Hvor vigtige var hver af disse grunde til at du tog ud i naturen/landskabet omkring Øle Å sidst?** (sæt ét kryds for hver linie)
 - At opleve naturen og landskabet (☐ meget vigtigt/☐ vigtigt/☐ lidt vigtigt/☐ slet ikke/☐ ikke relevant)
 - At opleve dyrelivet (☐ meget vigtigt/☐ vigtigt/☐ lidt vigtigt/☐ slet ikke/☐ ikke relevant)
 - At få fred og ro (☐ meget vigtigt/☐ vigtigt/☐ lidt vigtigt/☐ slet ikke/☐ ikke relevant)
 - At motionere (☐ meget vigtigt/☐ vigtigt/☐ lidt vigtigt/☐ slet ikke/☐ ikke relevant)
 - At lufte hund (☐ meget vigtigt/☐ vigtigt/☐ lidt vigtigt/☐ slet ikke/☐ ikke relevant)
 - Udøve anden form for fritidsinteresse (☐ meget vigtigt/☐ vigtigt/☐ lidt vigtigt/☐ slet ikke/☐ ikke relevant)
 - Del af mit arbejde (☐ meget vigtigt/☐ vigtigt/☐ lidt vigtigt/☐ slet ikke/☐ ikke relevant)
 - At være sammen med familien/venner

At være sammen med familien/venner (☐ meget vigtigt/☐ vigtigt/☐ lidt vigtigt/☐ slet ikke/☐ ikke relevant)

- **2. Hvor ofte er du i gennemsnit ved området omkring Øle Å?** (sæt ét kryds for hver linie)
 - I sommerhalvåret ☐ Flere gange dagligt ☐ Dagligt ☐ Flere gange om ugen ☐ En gang om ugen ☐ Flere gange om måneden ☐ Hver anden måned ☐ Sjældnere ☐ Aldrig
 - I vinterhalvåret ☐ Flere gange dagligt ☐ Dagligt ☐ Flere gange om ugen ☐ En gang om ugen ☐ Flere gange om måneden ☐ Hver anden måned ☐ Sjældnere ☐ Aldrig
- **3. Naturen er vigtig for mig som:** (sæt ét kryds for hver linie)
 - Levested for dyr og planter (☐ meget vigtigt/☐ vigtigt/☐ lidt vigtigt/☐ slet ikke)
 - Ramme for rekreation (☐ meget vigtigt/☐ vigtigt/☐ lidt vigtigt/☐ slet ikke)
 - Ressource (☐ meget vigtigt/☐ vigtigt/☐ lidt vigtigt/☐ slet ikke)
 - Andet (☐ meget vigtigt/☐ vigtigt/☐ lidt vigtigt/☐ slet ikke)
 - (hvad, fritekst)
- **4. Hvad er din interesse i Øle Å projektet?** (sæt gerne flere krydser)
 - ☐ Natur overordnet
 - ☐ Fugle
 - ☐ Fisk
 - ☐ Andre dyr
 - ☐ Planter
 - ☐ Vandløb
 - ☐ Rekreation
 - ☐ Kulturhistorie
 - ☐ Selve samarbejdet/Det Grønne Partnerskab
 - ☐ Andet
 - (fritekst)

B. Erfaringer med og holdninger til Øle Å projektet

- **1. Hvilken virkning tænker du, Øle Å projektet på nuværende tidspunkt har haft på ...?**
 - *Landskabet* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
 - *Skoven* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
 - *Skovdriften* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
 - *Vandmiljøet* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
 - *Klimatilpasning* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
 - *Fuglelivet* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
 - *Fiskebestanden* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
 - *Andre dyr* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
 - *Planter i åen* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
 - *Planter på land* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
 - *De frie økologiske processer (en ikke-styret udvikling)* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
 - *Geologiske forhold* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
 - *Kulturhistoriske forhold* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
 - *Friluftslivet* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
 - *Din egen brug af naturen i området* ☐ Meget positiv ☐ hverken/eller ☐ ingen ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse ☐ Ikke relevant
 - *Andet (skriv venligst)* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
- **2. Hvilken virkning tror du, Øle Å projektet på længere sigt vil få på ...?**
 - *Landskabet* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
 - *Skoven* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
 - *Skovdriften* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse

- *Vandmiljøet* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
- *Klimatilpasning* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
- *Fuglelivet* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
- *Fiskebestanden* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
- *Andre dyr* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
- *Planter i åen* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
- *Planter på land* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
- *De frie økologiske processer (en ikke-styret udvikling)* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
- *Geologiske forhold* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
- *Kulturhistoriske forhold* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
- *Friluftslivet* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
- *Din egen brug af naturen i området* ☐ Meget positiv ☐ hverken/eller ☐ ingen ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse ☐ Ikke relevant
- *Andet (skriv venligst)* ☐ Meget positiv ☐ positiv ☐ hverken/eller ☐ negativ ☐ meget negativ ☐ ingen indflydelse
- **3. Synes du, at opvækst af træer og buske langs åen skal ryddes? (sæt ét kryds)**
 - ☐ Ja, i høj grad
 - ☐ Ja, i nogen grad
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐ Nej, egentlig ikke
 - ☐ Nej, absolut ikke
- Uddyb gerne [fritekst]
- **4. Synes du, at der skal ske grødeskæring i åen? (sæt ét kryds)**
 - ☐ Ja, i høj grad
 - ☐ Ja, i nogen grad
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐ Nej, egentlig ikke
 - ☐ Nej, absolut ikke
- Uddyb gerne [fritekst]

- **5. Synes du, at døde grene/træer i åen skal fjernes? (sæt ét kryds)**
 - ☐ Ja, i høj grad
 - ☐ Ja, i nogen grad
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐ Nej, egentlig ikke
 - ☐ Nej, absolut ikke
- Uddyb gerne [fritekst]

- **6. Bør man overlade området til at passe sig selv nu? (sæt ét kryds)**
 - ☐ Meget enig
 - ☐ Enig
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐ Lidt uenig
 - ☐ Helt uenig
- Uddyb gerne [fritekst]

- **7. Hvor vigtigt er det for dig, at man overlader området til at passe sig selv? (sæt ét kryds)**
 - ☐ Meget vigtigt
 - ☐ Vigtigt
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐ Ikke vigtigt
 - ☐ Slet ikke vigtigt
 - ☐ Skal ikke overlades til at passe sig selv

- **8. Skal man fortsat gå ind og styre udviklingen området? (sæt ét kryds)**
 - ☐ Meget enig
 - ☐ Enig
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐ Lidt uenig
 - ☐ Helt uenig

- **9. Hvor stor en rolle spiller det for dig, at man har mulighed for at kunne gå ind og styre udviklingen? (sæt ét kryds)**
 - ☐ Meget vigtigt
 - ☐ Vigtigt
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐ Ikke vigtigt
 - ☐ Slet ikke vigtigt
 - ☐ Skal ikke overlades til at passe sig selv
- Uddyb gerne [fritekst]

- **10. Ville du have foretrukket, at der var lavet et såkaldt naturplejeprojekt, hvor det er meningen, at der løbende foretages plejeindgreb? (sæt ét kryds)**

- ☐ Ja, i høj grad
 - ☐ Ja, i nogen grad
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐ Nej, egentlig ikke
 - ☐ Nej, slet ikke
- **11. Alt i alt synes du, at Øle Å projektet – indtil nu – har været vellykket? (sæt ét kryds)**
 - ☐ I høj grad
 - ☐ I nogen grad
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐ I lav grad
 - ☐ Slet ikke
- **12. Har din deltagelse i processen omkring Øle Å projektet været med til at ændre dit syn på Øle Å og det nærliggende landskab?(sæt ét kryds)**
 - ☐ I høj grad
 - ☐ I nogen grad
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐ I lav grad
 - ☐ Slet ikke
- **13. I hvilken grad har Øle Å projektet påvirket din holdning til økologisk restaurering generelt (sæt ét kryds)**
 - ☐ I høj grad
 - ☐ I nogen grad
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐ I lav grad
 - ☐ Slet ikke
- **14. Er du blevet ...? (sæt ét kryds)**
 - ☐ mere positiv over for økologisk restaurering
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐ mere negativ over for økologisk restaurering

C. Vurdering af deltagelsen i Øle Å projektet

- **1. Hvad mener du, at du kan bidrage med til Øle Å projektet? (sæt gerne flere krydser)**
 - ☐ Særlig viden om
 - ☐ Fugle
 - ☐ Fisk
 - ☐ Andre dyr
 - ☐ Skov
 - ☐ Skovdrift
 - ☐ Planter
 - ☐ Vand (åen)
 - ☐ Geologi
 - ☐ (Kultur)historie
 - ☐ Særlige former for benyttelse af de berørte arealer
 - ☐ Anden viden
 - ☐ Synspunkter
 - ☐ for specifik myndighed
 - ☐ for specifik organisation
 - ☐ for specifik interesse
 - ☐ Andet
 - ☐ (hvad, fritekst)
- **2. Er du interesseret i Øle Å projektet som: (sæt ét kryds)**
 - ☐ Repræsentant for institution
 - ☐ Repræsentant for forening
 - ☐ Repræsentant for myndighed
 - ☐ Privatperson
 - ☐ Andet
 - (hvad, fritekst)
- **3. Hvad mener du, at du kan få ud af at være med i at deltage i møder m.m. i forhold til Øle Å projektet? (sæt gerne flere krydser)**
 - ☐ Holde mig informeret om, hvad der sker
 - ☐ Få bragt viden eller synspunkter frem
 - ☐ Være med til at påvirke restaureringsprocessen
 - ☐ Være med til at styre restaureringsprocessen
 - ☐ Få opfyldt nogle specifikke ønsker
 - ☐ Andet
- (kryds af liste + andet (fritekst))

- **4. Er det din opfattelse, at der er foretaget indgreb eller andre ting, som ikke var en del af det oprindelige Øle Å projekt, som du forstod det? (sæt ét kryds)**
 - ☐ I høj grad
 - ☐ I nogen grad
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐ I lav grad
 - ☐ Slet ikke
 - ☐ Ved ikke

- **5. Er det din opfattelse, at eventuelle ændringer i Øle Å projektet er foretaget på baggrund af din eller andres deltagelse? (sæt ét kryds)**
 - ☐ I høj grad
 - ☐ I nogen grad
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐ I lav grad
 - ☐ Slet ikke

- **6. Havde du forventet, at der var foretaget andre ting, som ikke var en del af det oprindelige Øle Å projekt? (sæt ét kryds)**
 - ☐ Ja
 - ☐ Nej
 - Hvis ja, hvilke [fritekst]

- **7. Hvad mener du om Øle Å projektets informationsniveau? (sæt ét kryds)**
 - ☐ For meget
 - ☐ Meget
 - ☐ Passende mængde
 - ☐ Lavt
 - ☐ For lidt information

- **8. Hvad mener du om mængden af møder? (sæt ét kryds)**
 - ☐ For mange
 - ☐ Mange
 - ☐ Passende
 - ☐ Få
 - ☐ For få møder

- **9. Hvor mange møder har du deltaget i? (sæt ét kryds)**
 - ☐ 1-2
 - ☐ 3-4
 - ☐ Alle

- **10. Hvad mener du om kvaliteten af møderne, har dit udbytte været ...? (sæt ét kryds)**
 - ☐ Meget højt
 - ☐ Højt
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐
 - ☐ Meget lavt

- **11. Hvad mener du om mængden af andre aktiviteter end møderne (fx vandring ved Øle Å)? (sæt ét kryds)**
 - ☐ For mange andre aktiviteter
 - ☐ En del
 - ☐ Passende mængde
 - ☐ Få
 - ☐ For få andre aktiviteter
 - ☐ Har ikke deltaget i andre aktiviteter

- **12. Hvad mener du om kvaliteten af andre aktiviteter, har dit udbytte været ...? (sæt ét kryds)**
 - ☐ Meget højt
 - ☐ Højt
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐ Lavt
 - ☐ Meget lavt

- **13. Hvordan har dit tidsforbrug i møder, forberedelse m.v. været? (sæt ét kryds)**
 - ☐ For højt
 - ☐ Højt
 - ☐ Passende
 - ☐ Lavt
 - ☐ Meget lavt

- **14. Hvor aktiv synes du, at du har været ved møder og andre aktiviteter i tilknytning til Øle Å projektet? (sæt ét kryds)**
 - ☐ Meget aktiv
 - ☐ Aktiv
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐ Passiv
 - ☐ Meget passiv

- **15. Havde du regnet med at være mere aktiv? (sæt ét kryds)**
 - ☐ Ja
 - ☐ Nej

- **16. I hvor høj grad føler du, at projektet har været/er lydhør overfor dine synspunkter? (sæt ét kryds)**
 - ☐ I høj grad
 - ☐ I nogen grad
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐ I lav grad
 - ☐ Slet ikke

- **17. Havde du forventet, at projektet skulle have været mere lydhør? (sæt ét kryds)**
 - ☐ Ja
 - ☐ Nej

- **18. Synes du, at din særlige viden/kompetence er inddraget? (sæt ét kryds)**
 - ☐ I høj grad
 - ☐ I nogen grad
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐ I lav grad
 - ☐ Slet ikke
 - ☐ Ikke relevant for mig

- **19. På en skala fra 1-10 – hvor 1 er lav grad af inddragelse, og 10 er høj grad af inddragelse – hvor vil du placere den inddragelse, der er sket i Øle Å projektet? (sæt ét kryds)**
 - ☐ 1
 - ☐ 2
 - ☐ 3
 - ☐ 4
 - ☐ 5
 - ☐ 6
 - ☐ 7
 - ☐ 8
 - ☐ 9
 - ☐ 10

- **20. Hvor meget synes du, at du er blevet inddraget i Øle Å projektet? (sæt ét kryds)**
 - ☐ For meget
 - ☐ En del
 - ☐ Passende
 - ☐ Noget
 - ☐ For lidt

- **21. Hvis du skulle sætte ét ord på den inddragelse, du har været del af, hvilket ord af nedenstående beskriver da situationen bedst? (sæt ét kryds)**
 - ☐ "Manipulation"
 - ☐ "Information"
 - ☐ "Konsultation"
 - ☐ "Forlig"
 - ☐ "Partnerskab"
 - ☐ "Uddelegeret indflydelse"
 - ☐ "Interessent-/bruger-/borgerkontrol"

- **22. Synes du, at kredsen af folk og de organisationer, de (eventuelt) kommer fra, er repræsentativt for de interesser, Øle Å projektet vedrører? (sæt ét kryds)**
 - ☐ I høj grad
 - ☐ I nogen grad
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐ I lav grad
 - ☐ Slet ikke

- **23. Hvor enig er du i følgende udsagn (sæt ét kryds for hver linie)**
 - Jeg deltager så vidt muligt i lokale arrangementer på Bornholm vedrørende natur (☐ meget enig/☐ enig/☐ lidt enig/☐ slet ikke enig)
 - Jeg læser som regel Bornholms Tidende (☐ meget enig/☐ enig/☐ lidt enig/☐ slet ikke enig)
 - Jeg opsøger aktivt information om det, der foregår på Bornholm (☐ meget enig/☐ enig/☐ lidt enig/☐ slet ikke enig)
 - Jeg deltager så vidt muligt i borgermøder og lignende på Bornholm (☐ meget enig/☐ enig/☐ lidt enig/☐ slet ikke enig)
 - Jeg føler generelt et ansvar for det område, hvor jeg bor (☐ meget enig/☐ enig/☐ lidt enig/☐ slet ikke enig)
 - Jeg er slet ikke interesseret i det, der foregår på Bornholm (☐ meget enig/☐ enig/☐ lidt enig/☐ slet ikke enig)

- **24. Er du del af Det Grønne Partnerskab? (sæt ét kryds)**
 - ☐ Ja
 - ☐ Nej

- **25. Hvis ja, hvor lang tid har du været med i Det Grønne Partnerskab?**
 - ☐ (fritekst, numerisk)

- **26. (Hvis med i Det Grønne Partnerskab) Hvorfor har du sagt ja til at indgå i Det Grønne Partnerskab? (sæt gerne flere krydser)**
 - ☐ For at kunne repræsentere min organisation
 - ☐ For at kunne repræsentere min interesse
 - ☐ For at være med til at påvirke restaureringsprocessen
 - ☐ Andet (hvad, fritekst)

- **27. Har det været din tid værd at deltage i Det Grønne Partnerskab i forhold til Øle Å projektet?**
(sæt ét kryds)
 - ☐ Ja helt klart
 - ☐ Ja
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐ Nej
 - ☐ Slet ikke

- **28. Hvordan syntes du alt i alt, at involveringen i forhold til Øle Å projektet har fungeret** (sæt ét kryds)
 - ☐ Meget godt
 - ☐ Godt
 - ☐ Hverken/eller
 - ☐ Dårligt
 - ☐ Meget dårligt

D. Fremtidige projekter og deltagelse

- **1. Ville du indgå som deltagerkreds i andre lignende naturrelaterede projekter? (sæt ét kryds)**
 - ☐ Ja helt klart
 - ☐ Ja antagelig
 - ☐ Måske
 - ☐ Næppe
 - ☐ Absolut ikke

- **2. Hvorfor/hvorfor ikke?**
 - Fritekst

- **3. Er der noget, som du synes, skulle være gjort anderledes i forbindelse med inddragelsen af dig og andre i Øle Å projektet?**
 - Fritekst

- **4. Er der andet, du gerne vil sige om Øle Å projektet eller Det Grønne Partnerskab, som ikke er dækket af ovenstående, er du meget velkommen til at skrive det her?**
 - Fritekst

E. Oplysninger om dig

- **1. Angiv venligst dit køn?**
 - ☐ Mand
 - ☐ Kvinde

- **2. Angiv venligst din alder?**
 - ☐ (fritekst, numerisk)
 - ☐ Ønsker ikke at angive

- **3. Hvad er den længste (højeste) af dine gennemførte uddannelser? (sæt ét kryds)**
 - ☐ Folkeskole, Mellemskole, Realskole
 - ☐ Gymnasial uddannelse (inkl. HF, HH, HTX og studenterkursus)
 - ☐ Erhvervsfaglig uddannelse (f.eks. landbrugsskole, handelsskole)
 - ☐ Kort videregående uddannelse (1-2 år, f.eks. jordbrugstekniker, laborant)
 - ☐ Mellemlang videregående uddannelse (2-4 år, f.eks. Bachelor, sygeplejerske, folkeskolelærer)
 - ☐ Lang videregående uddannelse (over 4 år, f.eks. universitetsuddannet)
 - ☐ Andet, beskriv venligst:

- **4. Hvad er din nuværende beskæftigelsessituation? (sæt ét kryds)**
 - ☐ Selvstændig erhvervsdrivende
 - ☐ Medarbejdende ægtefælle
 - ☐ Lønmodtager fuld tid (mindst 32 timer)
 - ☐ Lønmodtager på deltid/nedsat tid
 - ☐ Arbejdsløs
 - ☐ På orlov
 - ☐ Under uddannelse
 - ☐ Førtidspensionist
 - ☐ Folkepensionist
 - ☐ Efterlønsmodtager
 - ☐ Andet, beskriv venligst:

Mange tak for hjælpen